

Jubileum van de VWG: jubileum van de Fitis?

Ferdy Hieselaar

Inleiding

De Fitis is in de geschiedenis van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland altijd het blad bij uitstek geweest om de leden op de hoogte te houden van de belangrijkste evenementen van de VWG. In de loop der jaren heeft de Fitis echter wel een hele ontwikkeling doorgemaakt: van dun gestencild blaadje op A4-formaat met een verschijningsfrequentie van 2x per jaar tot een gedrukt kwartaalblad in handig A5-formaat met gemiddeld meer dan 200 pagina's per jaar. In dit artikel zal ik u kort vertellen over de geschiedenis van de Fitis.

Geschiedenis

Ofschoon de Vogelwerkgroep dit jaar haar 40-jarig jubileum viert, is dit jaar helemaal geen jubileumjaar voor de Fitis: het blad viert dit jaar haar 26-jarig bestaan. De Fitis is nl. pas in 1965 voor de eerste keer verschenen. Voor de Fitis was er het 'Mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem', waarin de leden op de hoogte gehouden werden van de activiteiten van de VWG. Verder bevatte het Mededelingenblad voornamelijk de waarnemingen die gedaan werden bij het Grote Vogelmeer-onderzoek. Tegen 1965 bestond echter de behoefte aan meer variatie en volgens de eerste redactie waren daartoe "ook eenvoudige anecdotische mededelingen, als vitamine, noodzakelijk". Daarom zag in mei 1965 de eerste Fitis het licht. De officiële naam was toen: De Fitis, mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem.

De naamgeving van het blad werd als volgt verklaard: "Wij menen, dat de naam "Fitis", als meest algemene duinvogel in onze omgeving, voor ons contactorgaan goed toepasselijk is." Uit deze zin blijkt echter ook meteen dat het eigenlijk altijd onduidelijk geweest of het blad nu "De Fitis" heet of "Fitis". In ieder geval sierde de naam "De Fitis" (tot 1989) de voorplaat.

T/m 1968 verscheen de Fitis 2x per jaar. In het allereerste nummer stond al meteen een zeer interessant artikel van Hans Vader en Harm Niesen over de vreselijk strenge winter van 1962/63, met onder andere gegevens van aantallen vorstslachtoffers in de AW-duinen. Wat te denken van 43 Dodaarsen, 39 Waterrallen en 307 Meerkoeten. In totaal werden in de AW-

duinen een kleine duizend dode vogels gevonden. Verder werd het eerste jaar vooral gebruikt om oude inventarisatiegegevens te publiceren.

Vanaf 1968 tot 1970 verscheen de Fitis 4x per jaar. De kopij bestond hoofdzakelijk uit inventarisatieresultaten, zo nu en dan aangevuld met leuke verhalen over waarnemingen van apart vogelgedrag en zeldzame soorten, zoals Grote Piepers en een Buidelmees in de AW-duinen en een Cetti's Zanger in Elswout. Een onafscheidelijk onderdeel van de Fitis was en is vanaf het tweede nummer de veldwaarnemingenrubriek. In het begin bevatte deze slechts enige waarnemingen van een select gezelschap waarnemers, maar spoedig groeide dit uit tot enkele pagina's met waarnemingen.

Vanaf 1971 kregen de redactie en de schrijvende leden de smaak te pakken en verscheen de Fitis tot 1983 maar liefst 6x per jaar.

In de jaren '70 waren verschillende artikelen vaste prik: zo verscheen elk jaar een verslag van Fred Koning over de roofvogelstand in de AW-duinen (hij is nog steeds bezig met dit onderzoek!) en verscheen er ook elk jaar een fenologie-artikel. Voorts stonden er veel broedvogelinventarisatieverslagen van gebiedjes in de AW-duinen in. In deze jaren was het merendeel van de artikelen overigens gericht op de AW-duinen, mogelijk veroorzaakt door de samenstelling van de redactie (Hans Vader en Peter van Spanje). Daarnaast verschenen de meest uiteenlopende artikelen in de Fitis, variërend van de onvermijdelijke excursieverhalen en artikelen over determinatie (bijvoorbeeld over de Kortsnavelboomkruiper in Nederland) tot "Kunstmatige inseminatie bij grijpvogels, met name de Havik"!

Vanaf 1972 diende zich nog een belangrijke bladvuller aan: de Avifauna van West-Nederland ("Randstad en Broedvogels"). Door de deelname van de VWG aan dit project verschenen er regelmatig voortgangsverslagen in de Fitis.

Een conflict rond woningbouw op het landgoed Ipenrode leidde in 1974 tot de oprichting van de natuurbeschermingscommissie, die regelmatig stof voor de Fitis leverde. De latere voorzitter van die commissie, Henk wijkhuizen (jr!), zorgde in 1975 met zijn eerste artikelen voor de meest roerige periode in de geschiedenis van de Fitis: in zijn stukken "Infiltreren is nivelleren" en "Broedvogelinventarisatie 'de Wieringen' en 'het Houtglop' 1975" bekritiseerde hij in, in mijn ogen milde, bewoordingen het beleid van de directie van de Stichting Het Nationale Park de Kennemerduinen inzake de meeuwenbestrijding (vergiftiging met strychnine!) en de infiltratie. De toenmalige directeur van de stichting bleek echter over zeer lange tenen te beschikken en dreigde de VWG met een proces en een eis tot schadevergoeding als er niet een rectificatie geplaatst zou worden. Het bestuur van de VWG

zwichtte helaas zeer snel voor deze bluf en in het volgende nr., 2 maanden later, stond al een rectificatie dat het bestuur en de redactie het niet eens waren met het artikel van "het jeugdige lid H. Wijkhuizen jr.". Nu weet u ook waarom altijd de volgende zin op het achterblad van de Fitis staat: " Niet het bestuur van de Vogelwerkgroep, maar de redactie van de Fitis is verantwoordelijk voor de inhoud van dit blad. Ondertekende bijdragen verschijnen onder verantwoordelijkheid van de auteur(s)."

Voorts bleek in de jaren zeventig een soort vooral de gemoeieren bezig te houden: de Nijlgans. De artikelen varieerden van mensen, die aangenaam verrast waren een hen onbekende soort tegen te komen (vooral in het begin) tot mensen, die opriepen tot bestrijding van deze "faunavervalsing" (toen de soort zich begon uit te breiden), uiteraard gemotiveerd met verhalen over de agressiviteit van deze soort tegenover andere watervogels. Ondertussen breidt de Nijlgans zich nog steeds uit in onze regio (herfst- en wintergroepen tot 100 à 150 exemplaren groot).

Eind jaren '70 beginnen de vakantieverslagen een belangrijke plek innemen in de Fitis, waarbij vooral de verslagen van Freek en Truus Bloem over Falsterbo en de vele, zeer lezenswaardige artikelen van Eef Kieft (nog steeds auteur in dit blad) niet onvermeld mogen blijven.

Ook komt er steeds meer aandacht voor het SOVON-project voor winter- en trekvogels.

Het eerste themanummer van de Fitis verschijnt eind 1981. Het is eigenlijk een met de Fitis mee geniet 'Rapport betreffende de avifaunistische waarde van het duingebied tussen Zandvoort en IJmuiden' en wordt de leden aangeboden ter gelegenheid van het 30-jarig jubileum van de vereniging. De samenstelling is in handen van Hans Vader en dit blijkt ook duidelijk uit het rapport: het lijkt in opzet erg op de jaarverslagen van de AW-duinen.

Eind 1983 besluiten bestuur en redactie tot een drastische koerswijziging: door gebrek aan tijd (en kopij?) is de Fitis vanaf 1980 slechts 5x per jaar verschenen en daarom wordt besloten tot een ander formaat en andere verschijningsdata. De Fitis gaat van A4- naar A5-formaat (het huidige) en verschijnt 4 keer per jaar. Het blad wordt voortaan gedrukt met mogelijkheden om foto's af te drukken en zal minder bestuursmededelingen bevatten, waardoor er meer ruimte ontstaat voor artikelen en publicaties van onderzoeksresultaten. Inderdaad verschijnen er meer artikelen over onderzoeken en verschuift de nadruk in de jaren '80 van artikelen over gebiedsinventarisaties op broedvogels naar artikelen over de zee- en landtrek vanaf verschillende telposten en artikelen

gericht op één soort en zijn verspreiding in de regio (Paapje, kiekendieven, Grauwe Klauwier enz.). Uiteraard blijven de "vaste" artikelen ook van de partij, zoals de fenologie, de water- en roofvogeltelling en de veldwaarnemingen.

Het tweede themanummer van de Fitis komt uit in december 1988, is 72 pagina's groot en bestaat vrijwel geheel uit slechts twee artikelen, één over het Plasje van Spaarnwoude (oftewel de Spaarnwouderplas) en de ander over de trek van ruiters over de regio. De foto's in dit nummer zijn apart afgedrukt op een betere papiersoort, zodat dit eigenlijk de eerste goed afgedrukte foto's in de Fitis zijn. Eind 1989 verschijnt het derde, gedeeltelijke themanummer van de Fitis over slapen bij vogels (slaaptrek en slaapplaatstellingen) en nu zijn we dus aangeland bij het vierde themanummer, dit jubileumnummer.

Voorplaat

De voorplaat van de Fitis heeft steeds ongeveer dezelfde grondvorm gehad: een (al dan niet zingende) Fitis op een tak. De tekenaars hebben hun artistieke vrijheid op dit concept losgelaten, zodat er toch zeer verschillende voorplaten zijn geweest. Als illustratie zijn er verschillende over de tekst van dit artikel verspreid. Zonder de platen al te zeer te bekritisieren zal ik ze kort bespreken.

De allereerste voorplaat was van de hand van L. Bogaert en stelde een Fitis op een takje van een Berkeboom voor (figuur 1). De tekening hield het uit tot 1973, hoewel in de tussentijd wel de letters op de voorplaat veranderd waren van met viltstift getekende open letters tot gedrukte, Arabisch aandoende letters (figuur 2). Toen tekende Hans Vader een voorplaat van een zingende Fitis, weer in een Berk. Boven de tekening stond "DE FITIS" mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem (figuur 3). Deze voorplaat karakteriseerde de Fitis maar liefst tot 1984. Toen maakte Hans Vader voor de voorplaat op nieuw formaat een nieuwe tekening van een stille Fitis, weer in een Berk.

De woorden De Fitis waren in "ludieke stokjes" weergegeven en de naam van de VWG was plotseling (zonder statutenwijziging) veranderd in vogelwerkgroep "HAARLEM" en omstreken (figuur 4).

In 1988 vond de redactie het tijd worden voor een nieuw, modern image van de Fitis en dus moest er een nieuwe voorplaat komen. Eerst werd de zo langzamerhand internationaal bekende Ad Cameron benaderd, maar doordat de redactie iets te

kieskeurig was ten aanzien van de kwaliteit van de tekening, ketste dit helaas af. Toen werd Guido van Leeuwen bereid gevonden zijn talenten op de Fitis los te laten en een zingende Fitis in een (wat karakteristieke zangplaats) Meidoorn was het resultaat. Tevens werd voor het gemak de naam De Fitis veranderd in Fitis, hetgeen enige leden niet geheel juist vonden. Samen met kaders zorgde dit voor het huidige, "gestroomlijnde" uiterlijk.

Figuur 1

Figuur 2

De kleur van de Fitis is, op een paar nummers in zalmrose na, altijd een soort groen geweest tot 1989, toen we de kleur veranderden in stemmig grijs. Dit past misschien minder bij een natuurvereniging, maar is wel eens leuk voor de verandering.

Figuur 3

Figuur 4

Redactie

Het is natuurlijk leuk om over een blad als de Fitis te schrijven, maar dit zou allemaal niet veel zin gehad hebben als er geen redactie geweest was om het blad 16 jaar samen te stellen en/of vol te schrijven. Daarom wil ik als eerbetoon de namen van de belangrijkste redactieleden de revue laten passeren.

In 1965 vond het bestuur dat zij nog een dikke vinger in de pap moest houden bij de Fitis, dus het bestuur vormde meteen de redactie van het blad, waarbij Theo Belterman als eindredacteur optrad. In 1968 werden zij opgevolgd door de man, die eigenlijk bijna alle jaren het gezicht van de Fitis bepaald heeft en daar voor een deel ook zijn erelidmaatschap aan te danken heeft, Hans Vader. Hij voerde samen met Peter van Spanje maar liefst tot 1978 de redactie van het blad, waarbij ze vanaf 1975 hulp kregen van D. Stigt en Joop Kottman (stencilen en verzending).

Van 1978 t/m 1982 had de redactie een steeds wisselende samenstelling met een kernteam dat bestond uit Bart Hoogsteeger, Fred Cottaar en P. van Galen. In 1982 kwam Hans Vader voor de verandering de redactie weer versterken, die verder tot 1987 officieel uit Fred Cottaar, Jos Kluiters en Louis van Trigt bestond. Uiteindelijk is Hans Vader dus maar liefst 15 jaar lid van de redactie van de Fitis geweest. Ze zeggen echter wel eens: "achter elk groot man gaat een grote vrouw schuil" en ook in dit geval blijkt dit waar: Hans werd zeer vaak door zijn vrouw, Margriet Vader geholpen (vooral bij het typewerk) en ook zij verdient daarom hier vermelding.

Frank Dorël, Steve Geelhoed en ik namen in 1987 de redactie over van Hans Vader. Helaas moest Steve ons al in 1988 verlaten en werd hij vervangen door Marianne Zijderveld, Martin Hin en Guido van Leeuwen. Door de verhuizing van Frank Dorël in 1989 en zijn vervanging door Hans Groot kreeg de redactie zijn huidige samenstelling.

Holenduif. Tekening:
Guido van Leeuwen.